

A NEMZETI TÁJSTRATÉGIA KIDOLGOZÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

CSORBA PÉTER

*Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék, Debreceni Egyetem, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
E-mail: csorba.peter@science.unideb.hu*

Összefoglalás: Az Európai Táj Egyezményhez Magyarország 2008-ban csatlakozott és ezzel felvállalta bizonyos tájkatatósi, tájvédelmi, tájkezelési, tájpolitikai elvárások teljesítését. A feladatok összehangolására 2010-ben létrejött az ún. Nemzeti Koordinációs Munkacsoport, amelynek tevékenységét 2013-tól egy szakmai tanácsadó testület segíti. A munkacsoport, ill. a szakmai testület 2016-ban két jelentős célkitűzéssel járul hozzá az Európai Táj Egyezményben vállalt kötelezettségek teljesítéséhez. Egyrészt összeállítja a Nemzeti Táj Stratégia dokumentumot, amely remélhetőleg kormányhatározatként fogja szolgálni a tájvédelmet, tájhasználatot, másrészt felügyeli a tájkarakter vizsgálatokra irányuló KEHOP pályázati program lezajlását.

Kulcsszavak: Európai Táj Egyezmény, Nemzeti Koordinációs Munkacsoport, Nemzeti Tájpolitika és Stratégia

1. BEVEZETÉS

2000. október 27-én „A magyar tájak tájvédelme az EU csatlakozás árnyékában” című előadást tartottam Szegeden, a Magyar Földrajzi Konferencián. Mondandóm a pontosan egy évvel korábban, Firenzében csatlakozásra megnyitott Európai Táj Egyezmény várható hatásának és remélhető hazai következményeinek áttekintésére irányult. Az elmúlt másfél évtized lényegében igazolta egykori előadásom optimista hangvételét. Azt ugyan nem gondoltam, hogy az Európai Táj Egyezmény hazai jogrendbe történő beillesztésére, az ebből következő kötelezettségek kielégítő végrehajtására és az egyik fő elvárásnak, a nemzeti tájstratégiának a megalkotása másfél évtizedes program lesz, de a tájkonvenció pozitív hatása kimutatható, kétségtelenül katalizálta a hazai tájvédelem, így a tájföldrajz ügyét is.

2. AZ EURÓPAI TÁJ EGYEZMÉNY

A strasbourgi székhelyű Európa Tanács (Council of Europe) egyik bizottságának említett firenzei tanácskozásán elfogadott és az European Treaty Series No. 176. szám alatt besorolt Egyezmény ott a helyszínen még nem lépett életbe, ehhez legalább 10 tagország hivatalos csatlakozási nyilatkozatára volt szükség. Előre lehetett látni, hogy erre éveket kell várni, hiszen a csatlakozási szándék kinyilvánítása csak akkor vált jogerőssé, ha az Egyezményben található elvárásokat ratifikálták, azaz hozzáigazították az adott ország jogrendjéhez, elsősorban a meglévő környezet- természet- és tájvédelmi szabályozások rendszeréhez. A ratifikálást Norvégia, Moldova és Írország már 2002 elején bejelentette, de a kellő számú csatlakozó csak 2004-re érte el a tízet, tehát maga az európai Egyezmény ekkortól lépett életbe.

Magyarország reagálása is elég vontatott volt, évekig tartó vita folyt pl. arról, hogy mely minisztérium legyen a végrehajtás felelőse. A folyamatot nyilván nem segítette az államigazgatási struktúra gyakori átalakítása, illetve az, hogy maga a táj, illetve annak használata rendkívül sokféle tevékenységet érint a földműveléstől a közlekedési infrastruktúrán, építésügyön keresztül a vízügyi, természetvédelmi, kulturális örökségvédelmi és az idegenforgalmi vonatkozásokkal bezárólag. Végül a sokfordulós tárcaközi egyeztetések, tárgyalások eredményeképp a Földművelésügyi (2007-ben még Vidékfejlesztési is) Minisztérium ún. elsőségi felelősként került megnevezésre, de további felelősként szerepelt a mindenkori vízügyi természetvédelmi és a kulturális főhatóság is. Jelenleg a Földművelésügyi Minisztériumon (FM) kívül az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI), a Miniszterelnökség, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) a Forster Központ, valamint a vízügyek 2010-es Belügyminisztériumhoz kapcsolásával ez utóbbi tárca is részfelelőse az Egyezmény végrehajtásának.

Az Egyezményt a parlament 2007 őszén tárgyalta, és a megszavazott 2007. évi CXI törvény 2008. február 1.-vel életbe lépett. Hazánk tehát ekkortól kezdve fogadta el magára nézve kötelezőnek a konvencióban foglaltakat. Ezzel az Európa Tanács 47 tagja közül 28.-ként csatlakoztunk az Egyezményhez. Az Európa Tanácsnak Fehéroroszország és Kosovo kivételével tagja minden európai ország, beleértve a törpeállamokat; pl. San Marinót, Andorrát, Monacót stb. is, sőt tagok a kaukázusi országok; Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán is. A nagy európai államok közül Franciaország, Olaszország és Nagy Britannia előbb csatlakozott az Egyezményhez, mint Magyarország, de hazánk megelőzte Svédországot, Svájcot vagy pl. Spanyolországot. Ennél érdekesebb, hogy elvi megfontolásokra hivatkozva mind a mai napig elutasítja a csatlakozást Ausztria és Németország. Mindkét ország arra hivatkozik, hogy szövetségi országokról lévén szó ez a téma a tartományok hatásköre, ill. hogy a táj védelmét náluk megfelelően biztosítja az érvényben lévő jogrend. Kétségtelen, hogy mindkét országban igen kiélezett érdeklentét van a mezőgazdasági, a megújuló energetikai, ill. a természetvédelmi területhasználat, s néhány tartomány, pl. Bajorország a csatlakozáshoz történő passzív hozzáállásával el akarja kerülni ennek a feszültségnek további növelését. A fenti két országon kívül 2016 elején már csak Albánia, Észtország, Izland, Liechtenstein, Monaco, valamint Oroszország nem volt részese az egyezménynek.

Az Egyezmény hazai honlapján található összefoglaló szerint az aláíró országok vállalják, hogy

- a tájat – mint az emberi környezet meghatározó komponensét, a természeti és a kulturális örökség sokféleségének kifejezőjét és az önazonosságuk alapját – törvényben ismerik el;
- a tájak védelemére, kezelésére és tervezésére kiterjedően jogszabályba foglalt tájpolitikát alkotnak;
- a tájpolitikában foglaltak megvalósítása érdekében intézkedéseket tesznek a közvélemény, a helyi hatóságok és más szereplők bevonására;
- a tájat integrálják a regionális és településtervezési politikákba, csakúgy, mint a kultúr-, környezet-, agrár-, társadalom- és gazdaságpolitikákba és minden olyan koncepcióba és stratégiába, amely közvetett, vagy közvetlen hatással van a tájra;
- növelik a tájjal kapcsolatos fogékonyság, tudatosság eszközrendszerének kidolgozását minden döntési szinten, a különböző társadalmi csoportok és egyének körében;
- növelik a lakosság és civil szervezetek részvételét a döntéshozatalban;
- lépéseket tesznek annak érdekében, hogy a tájjal kapcsolatos képzést, továbbképzést ki-terjesszék más szakterületekkel foglalkozókra is.

A nevesített kulcsszavak tehát: tájtörvény, tájpolitika, nyilvánosság és oktatás.

Ezen vállalások színvonalas teljesítéséről – az első kivételével – nehéz objektív módon meggyőződni. Lassan 10 évvel az Európai Táj Egyezmény hazai befogadása után Magyarországtól is egyre tartalmasabb, részletekbe menő beszámolót várnak. 2016-ban pl. már 130 pontból álló kérdőívre kell választ adni. Hazánk az első kritériumot, a törvényi szabályozás meglétét az 1996. évi LIII. törvénnyel teljesítettnek tekintti, hiszen abban valóban sok tájvédelmi rendelkezés szerepel:

- meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát,
- gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról,
- biztosítani kell a táj jellegének, esztétikai, természeti értékeinek, a tájakra jellemző természeti rendszereknek és egyedi tájértékeknek a megóvását a történelmileg kialakult természetkímélő hasznosítási módok figyelembevételével,
- fontos a történelmileg kialakult természetkímélő használat által meghatározott adottságoknak és a természeti értékeknek a figyelembevétele,
- megfelelő térközönként biztosítani kell a vadon élő állatfajok egyedeinek átjutását a nyomvonalas létesítményeken,
- biztosítani kell a jellegzetes tájképi elemek fennmaradását.

Sajnos a legtöbb szakértő távolról sem elégedett ezen szabályozás érvényesülésével. Nem tartják elég hatékonynak az Egyezményben vállalt kulcsfontosságú, a különféle tervezési szintekbe, tervtípusokba – pl. a településfejlesztési tervekbe (314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet) – történő beépülés minőségét sem. A döntések során nem rendelkezik kellő súllyal a területrendezési tervek szakági alátámasztó munkarésze, a környezeti hatásvizsgálatok (KHV) tájas részének kidolgozatlansága miatt pedig nem lehet visszautasítani a környezetvédelmi engedély kiadását.

Ami a nyilvánosságot és az oktatást illeti, kétségtelenül van bizonyos előrelépés. Valóban javul a tájvédelem társadalmi megítélése, erősödik a helyi közösségek érdekérvényesítő ereje és egy-egy kirívóan durva tájképromboló tervet; a média bevonásával egyre gyakrabban sikerül megakadályozni. Az is igaz, hogy egyre több felsőoktatási intézmény oktatási kínálatában lehet tájvédelmet tartalmazó szakokat, szakirányokat, szakirányú továbbképzéseket találni. Az más kérdés, hogy az ilyen képzettséggel rendelkezők reménybeli munkahelyein, az államigazgatás különböző szintjein, a természet- és környezetvédelmi hatóságoknál, de még a civil szervezeteknél is évek óta stagnál a foglalkoztatottság, azaz meggyőzően élénk kereslet sajnos nincs az ilyen szakértelem iránt.

A tájkonvenció által szorgalmazott Európai Táj Díj versenybe Magyarország kezdetől fogva részt vesz, s ez a hozzáállás kiemelkedően példamutató (Kincses et al. 2015). A kontinentális versenybe az egyes részes országok által előző évben meghirdetett nemzeti vetélkedés győztesét nevezik be. Magyarországot 2009-ben a Pro Vértes Közalapítvány, 2011-ben az egri Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület, 2013-ban pedig a Gerecse Naturpark és Átalér-völgy tájvédelmi kezelője képviselte. 2015-ben a Mesés Hetés szervezet által magyar-szlovén államhatár sávjában kialakított „Tájérték a Vasfüggöny túraút mentén” programja elnyerte az Európai Táj Díjat. A siker ellenére nem állítható, hogy a verseny tömegmozgalommá vált volna, általában csak szorgos szervezőmunka eredményeképp sikerül 3-4 résztvevővel megrendezni a hazai versenyeket. (Nem sokkal jobb a helyzet európai szinten sem; a részes országokban korántsem mindenütt rendeznek nemzeti vetélkedést, így sok ország nem is nevez be az Európai Táj Díjra.) A versenykiírás határozott kikötése, hogy csak évek óta eredményesen működő programokkal lehet jelentkezni, tehát nem jövőbe mutató

ígéretekkel, hanem megvalósult, fenntartható pozitív példákkal. A versenybe benevezett tájgondozási programok értékelése során kiemelt bírálati szempont a példamutatás és a szemléletformálás, tehát a program közoktatási, ismeretterjesztési vonatkozásai.

3. A NEMZETI KOORDINÁCIÓS MUNKACSOPORT ÉS SZAKÉRTŐI TESTÜLETÉNEK MUNKÁJA

Az Európai Táj Egyezményben vállaltak teljesítése érdekében a csatlakozás után hamarosan szükség volt egy állandó felügyeleti rendszerre, amelyet 2010-ben előbb tárcaközi szervezetként Nemzeti Koordinációs Bizottság néven, majd 2012-ben Nemzeti Koordinációs Munkacsoport elnevezéssel létre is hoztak. 2013 tavasza óta a Munkacsoport működését egy szakmai tanácsadó testület is segíti. A Munkacsoportot a Földművelésügyi Minisztérium egyik helyettes államtitkára vezeti, tagjai általában az érintett minisztériumok tisztségviselői. A kb. 15 fős szakértői testületben pedig építészek, tájépítészek, agrár, vízügyi és természetvédelmi szakemberek vannak. A geográfiát egyedül képviselem.

A szakmai tanácsadó testület tagjai gyakran kapnak véleményezésre különféle intézkedési tervet és vezető szerepük van a Koordinációs Munkacsoport éves tevékenységének összeállításában, végrehajtásában. A 2016-os év elfogadott programjában visszatérő elem az említett Nemzeti Táj Díj verseny lebonyolítása, a nyilvánosság tájékoztatására különféle kiadványok készítése és a Táj Egyezmény honlapjának karbantartása. A 2016. év kiemelt fontosságú programja a több mint egy éve folyó előkészítő munkálatok után a Nemzeti Táj Stratégia megalkotása lesz, amit a tervek szerint a minisztérium (FM) 2016 decemberében kíván a kormány elé terjeszteni. A tájstratégiai anyag valószínűleg részét fogja képezni a terület-és településfejlesztést is magába foglaló ún. Nemzeti Tájpolitika és Stratégia munkacímét viselő kormányhatározatnak.

A megelőző, 2015. év programjának döntő részét az említett előkészítő szakmai tanácskozások töltötték ki. Összesen 4 olyan 40–50 szakembert megmozgató műhelymegbeszélés volt, ahol megvitattuk a tervezett tájstratégia egy-egy fontosabb részét. Így az egyik alkalommal a jogi háttér volt a diskurzus középpontjában, máskor a magyar tájak jelenlegi állapotáról adtak áttekintést földrajzi, természetvédelmi, építésügyi oldalt képviselő szakértők, egy további fórumon pedig az oktatás, a nyilvánosság kérdését jártuk körül. Mindezek eredményeképp kialakult a tervezett Stratégia felépítése, tematikája, a súlyponti kérdések logikus sorrendje, az indokláshoz és a célkitűzéshez illeszthető kulcsfogalmak köre. Készült egy SWOT analízis is, a nemzeti tájstratégia időszerűségével, célkitűzéseivel, megvalósíthatóságával kapcsolatban felmerült erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek listája.

Megállapítottuk hogy a tájműködést, -használatot, -fejlesztést, -védelmet és rehabilitációt alapvetően befolyásolja a

- nagyvárosok körüli agglomeráció lakosságszámának növekedése, ezzel egyidőben számos kistáj elnéptelenedése,
- a gazdasági és a lakófunkció erőteljes elválása; emiatt a közlekedési és szállítási infrastruktúra növekvő helyigénye,
- ugyancsak nő a rekreáció és a természetvédelem érdekeit szolgáló terület nagysága,
- a természeti adottságokon alapuló területhasználat, így a mező- és erdőgazdálkodás, a nyersanyagkitermelés és a turizmus intenzitását még ma is uralkodóan a gazdasági igény és csak nagyon alárendelt mértékben a természeti erőforrások megújuló képessége határozza meg,

- a globalizáció és az ún. „cyber generáció” átalakuló értékrendje miatt erősen megváltozott a környezethez való viszony, ezen belül a táji identitás, végül
- a jogi eszközrendszer hatálya fokozatosan kiterjed a táji értékekre is, de a tájkezelési döntések egyre gyakrabban jogértelmezési útvesztőbe futnak.

Az egyik tanácskozáson felvetődött, hogy a tájvédelem kifejezést talán érdemes volna – követve a német példát – tájgondozással (Landschaftspflege) felváltani, mert a védelem túlságosan hivatali ízű, a földtulajdonosok felé újabb tiltás lehetőségét felidéző fogalom. A tájgondozás szó talán jobban sugallja a kompromisszumkészséget, azt az alapcél, hogy a tájformálás közös érdek, aminek egy magasabb szintű társadalmi igényt kell képviselni.

4. PÁLYÁZAT A TÁJKARAKTER KUTATÁSÁRA

Az Európai Táj Egyezményben szerepel az a kíváncsi is, hogy a tájkutatásnak legyen tudományos tájértékelési programja, aktuális szakmai célkitűzése, amely a tájak azonosításával, értékelésével, a változások nyomán követésével foglalkozik; ahogy az Egyezmény fogalmaz: „landscape identification and assessment”. Ezt a kíváncsi remélhetőleg teljesíteni tudjuk, mert az elmúlt évek sikertelen próbálkozásai után 2016-ban egy KEHOP pályázat keretében végre elkezdődik „Az ország tájkarakter alapú térképezése, kataszterezése, a tájkarakter-védelem közép- és hosszú távú eszközrendszerének meghatározása” címet viselő kb. 2 éves program megvalósítása.

Fontos kiemelni, hogy a pályázat nem a klasszikus értelemben vett földrajzi tájak tipizálására, hanem az ún. tájkarakter típusok vizsgálatára irányul. Az utóbbi években hazánkban is egyre erőteljesebben elválik egymástól a földrajzi tájak felépítését, működését alapul vevő hagyományos tájtipizálás, és a vizuális megjelenést előtérbe állító tájjelleg kutatás (Csorba 2010, Karancsi és Kiss 2008, Konkolyiné Gyuró 2002). A tájak látható arculatának, antropomorf megközelítésének, egyszóval karakterének elemzése Nagy-Britanniából indult el, ahol 1949-től már szervezetenként is elkülönült egymástól a Nemzeti Parkokhoz rendelt természetes, természetközeli tájegyütteseknek, a „wildlife” vizsgálatra a Countryside Commission hálózat egyik feladatául kitűzött tájképmegőrzési törekvésektől. Az 1980-as években ez utóbbi tevékenységi körből fejlődött ki az a nagyszabású tájjelleg elemző; Landscape Character Assessment munka, amely mára európai mintául szolgál a vizuális, percepcionális táji arculat kutatásokhoz (Wascher 2005).

Ez a kettősség a földrajzi táj fogalom sajátosságára is visszavezethető. A tájdefiníciókban egyrészt az szerepel, hogy a táj léte és működése a domborzat, az éghajlat, a vízrajz, a talaj és az élővilág bonyolult kölcsönhatásának köszönhető, másrészt kétségtelen, hogy a táj egyúttal egy látvány, egy vizuális jelenség is. Sőt, köznapi értelemben elsősorban ez utóbbi, azaz tájkép. A tudományos igényű tájértékelésben igyekeztek csökkenteni az elkerülhetetlenül erős szubjektivitást tükröző tájkép szerepét, azt hangsúlyozva, hogy a földrajzi táj az embertől független objektív valóság része, így annak leírásában nincs helye az emberi érzékelésnek, még kevésbé az esztétikai minősítésnek. Ez a felfogás jó ideig nem vett tudomást a földrajzi táj működésében (és főleg látványában) egyre nagyobb szerepet játszó emberi, társadalmi tevékenységről sem, megpróbálta a tájakat pl. a beépítések, a vízrendezések, a földművelés nélkül értelmezni. Ez az irányzat egyébként nem példa nélküli a rokontudományok körében, hiszen a botanika máig ragaszkodik az ún. potenciális vegetációt bemutató térképek készítéséhez, pedig az egykori természetes növénytakarásokból Európa sűrűn lakott részein, sok helyen már hírmondó is alig akad.

A múlt század közepére fokozatosan teret nyert az a vélemény, hogy a tájak túlnyomó többségénél az ember a tájműködés természetivel egyenrangú tényezője, sőt igen sok táj esetében a társadalmi tevékenység meghatározó tájformáló erővé vált (pl. a Pesti-síkságon vagy a Balaton-felvidéken). A tájszemlélet fejlődésének következő lépéseként a tájképi látvány egyre hangsúlyosabban jelent meg a definíciókban, amire jó példa éppen az Európai Táj Egyezményben olvasható megfogalmazás. „Táj az ember által érzékelt terület, amelynek karaktere természeti tényezők és/vagy emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakul ki.”

A táji látvány elemzésének szakmai súlyát nagymértékben növelte, hogy időközben több eredményes kutatás folyt a tájkép-értékelés módszerének javítására, a szubjektivitás csökkentésére. Nemzetközi mintapéldává vált az angol és a skót tájakon kidolgozott eljárás (Swanwick 2002). Bebizonyosodott, hogy nagyszámú kérdőíves vélemény statisztikai feldolgozásával és pl. úrfelvételek számítógépes elemzésével a látható táji látványszerkezet feltjainak nagysága, formája, aránya, változatossága, színe, minősége (pl. vízfelület) alapján meg lehet határozni az adott táj jellegzetes mintázatát, vizuális karakterét. Magyarországon 2004-ben kiadtak egy szabványosított tájesztétikai útmutatót is (MSZ 20372), amely részletesen leírja, hogy milyen lépések szerint lehet viszonylag objektíven minősíteni a tájak arculatát. Ezeket a vizsgálatokat elsősorban a „turizmusipar” világméretű térnyerése ösztönözte, megjelent ui. egy erős gyakorlati igény olyan kérdések megválaszolására, hogy pl. milyen tájképi sajátosságok miatt népszerűbb egyik vagy másik tájegység és ott milyen beavatkozásokat lehet tenni anélkül, hogy csökkenne a táj „vizuális-élvezeti” értéke? Egyébként jórészt ilyen praktikus kérdéseknek köszönhető, hogy a századforduló idején nagy számban jelentek meg a tájak teherbíró képességét, vagy a tájak érzékenységét, stabilitását elemző vizsgálatok (Farina 1998).

1. táblázat A táji látvány értékeléséhez ajánlott mutatók (Swanwick 2002)

A belátható terület nagysága	apró	kicsi	közepes	nagy
A tájelemek szövedéke, térbeli elrendeződése, texturája	finom	határozott	durva, éles	igen durva
A táj színvilága	egyszínű	élénk	sokszínű	harsány
A formaelemek összetettsége, komplexitása	egyveretű	szegényes	változatos	igen változatos
A táj belakottsága/használatossága	elhagyott	alig használt	közepes mértékben művelt, belakott,	sűrűn belakott, intenzíven művelt
A táj vonalas infrastruktúra, ill. beépítettség általi felszabdaltsága	homogén	megszakított	töredezett (fragmentált)	szétdarabolt
A tájfoltok körvonalai	egyenes	szögletes	gömbölyű	amorf
A táj vizuális dinamikája	sodró	lendületes	mérsékelt	gyenge

A tájkarakter elemzésben tehát a domborzati, geológiai, vízrajzi, éghajlattani, talajtani és biogeográfiai adatokkal egyenrangú szerepe van az esztétikai és az érzékszervi, ún. percepcionális tájminősítésnek (Konkolyné Gyuró 2002). Ennek megfelelően a domborzat, a növényfedettség és a földhasználat mellett tájarculat formáló tényezők is helyet kapnak a minősítésben: pl. a tájkép látványa, ill. egyéb érzékszervi jellegzetessége; hangok, illat, valamint a tájkaraktert erősen befolyásoló aspektusok; a beépítettség jellege, történelmi, néprajzi, kollektív emlékezeti vonatkozások stb. Annak érdekében, hogy a táji látvány leírása

minél objektívebb legyen, Swanwick (2002) közreadott egy útmutatót az egyes arculati indikátorok használatához (1. táblázat).

A szóban forgó KEHOP pályázati projekt végcélja az, hogy a tudományos igényességgel meghatározandó karakter típusok, ill. az ez alapján lehatárolandó tájkarakter egységek feltérképezésén túl a szükséges jogszabályok kidolgozásával megnyissa az utat az értékes tájkarakter egységek, ill. típusok megőrzése felé. Ennek érdekében a projekt teljeskörű segítséget kíván nyújtani a védelmi, kezelési, tervezési gyakorlat számára, megadva az egyes tájkarakter elemek sérülékenységét, veszélyeztetettségét és a kezelési javaslatokat. A tervezett program költségvetése ugyan nem teszi lehetővé, hogy részletesen foglalkozunk a karakter egységek teljes hierarchiájával az országos, a térségi és a helyi típusok teljes spektrumával, de arra törekszünk, hogy a mintaterületi feldolgozás kellő támpontot adjon a mintaterületeken kívüli országrészekben található karaktertípusok feltérképezéséhez, elkülönítéséhez és kezeléséhez is.

ÖSSZEZGÉS

A táj kutatás a természetföldrajz egyik szintetizáló szakterülete, amelynek egyre fontosabb gyakorlati vonatkozásai vannak, pl. a tájvédelem, a tájhasználat, az idegenforgalom területi szervezése terén. Az Európai Táj Egyezményhez történő csatlakozásunk előnyösen ösztönözte a tájjal foglalkozó tudományterület fejlődését. 2016/17-ben a tájkezelés minőségi megújulását várhatjuk a tájstratégiai dokumentum kormány elé terjesztése nyomán, s ezzel egy időben komoly esélyt ad a tudományos táj kutatás számára egy KEHOP pályázat is. A készülő tájstratégia a tájjal kapcsolatban álló szakértők széles körének közös munkája, ami várhatóan ráveszi a geográfusokat is a tájműködés, tájelemzés, tájhasználat, tájvédelem átgondolására, a földrajzi álláspont kifejtésére. Jóllehet a szóban forgó pályázat az ország tájkarakter egységeinek felmérésére, elemzésére és védelmének gyakorlati oldalára összpontosít, a tájföldrajz komoly lehetőséget kap a földrajzi tájhierarchia – a készülő új Nemzeti Atlasz miatt – egyébként is átdolgozott verziójának összevetésére a tájjal beosztással. Meggyőződésünk, hogy a tájkarakter kutatás hatására időszerű lesz napirendre tűzni az igen széles szakmai körben használt kistáj kataszter kötet (Dövényi 2010) új, bővített, korszerűsített tartalommal történő kiadását is. A tájkarakter egységek felmérése, elemzése kapcsán számos olyan táji adatigény jelenhet meg a rokon szakmák – tájépítészet, agrárágazat, természetvédelem, infrastruktúraépítés, stb. – részéről, ami hasznos információ a kistáj kataszter potenciális felhasználóinak elvárásairól, amelyeket érdemes megfontolni egy új kiadású tájkataszter kötet előkészítése során.

Köszönetnyilvánítás: A téma átgondolását nagyban inspirálta a szerző KEHOP 4.3.0. pályázati programban történő részvétele.

IRODALOMJEGYZÉK

- Dövényi Z (szerk) (2010) Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet
Farina A (1998) Principles and methods in landscape ecology. Chapman and Hall, London
Karancsi Z Kiss A (2008) Tájéesztétikai vizsgálatok a Medves-térség területén. A táj képi szerepe és a tájképélmény értékelése képeslapokon. In: Csorba P, Fazekas I (szerk): Táj kutatás – Tájökológia, Meridián Alapítvány, Debrecen, 487-493

- Kincses K Takács Á Kiss G (szerk) (2015) Táji örökségünk megőrzéséért. Az Európai Táj Egyezmény hazai megvalósulása. Miniszterelnökség, Budapest
- Csorba P (2010) A földrajzi tájakhoz fűződő identitástudat rétegei. Tájökológiai Lapok, 8:3-21
- Konkolyné Gyuró É (2002) Környezettervezés. Mezőgazda kiadó, Budapest
- Konkoly-Gyuró É, Tirászi Á, Balázs P, Nagy D, Király G (2014) A vízrendszer, a felszínborítás és a tájkarakter változása a Fertő-Hanság medencében. In: Füleky Gy (szerk) A táj változásai a Kárpát-medencében. A vízgazdálkodás története a Kárpát-medencében. X. Táj történeti Konferencia kötete, 42-48
- Magyar Szabvány 20 372, 2004. március: Természetvédelem. Tájak esztétikai minősítése.
- Swanwick C (2002) Landscape character assessment guidance for England and Scotland. Countryside Agency and Scottish National Heritage
- Wascher DM (szerk) (2005) European landscape character areas. Alterra Report 1254, Wageningen